

Tovariš Janko Likar želi, da bi društveni delali na to, da se gmočno stanje izboljša. Naj bi se posojilnice in hranilnice naprosile za to prekornostno društvo.

Tovariš Črnogaj se čudi, da oni faktor, kateri bi moral v prvi vrsti podpirati društvo — dežela — ni dal nobenega prispevka. Tovariš A. Kecelj pripomni k temu tudi, da bi bilo denarno stanje lahko bolje, ako bi člani rednejsi plačevali udnino — zakaj dolg znaša že nad 1000 K. Izvoli se stari odbor, le mesto tajnika tov. J. Cepudra se izvoli v odbor tov. Fr. Galč. Ker ni bilo nikakih nasvetov — zaključili predsednik občni zbor.

Štajersko.

„Socialni odsek“ vabi k seji, ki bo v nedeljo 3. aprila t. l. točno ob 8. uri zjutraj v deški okolici šoli v Celju.

Dnevni red:

1. Poročilo pregledovalcev računov.
2. Socialne zadeve s posebnim ozirom na zavarovanje.
3. Preustrojitev „Socialnega odseka“ v zadrugi. Poročata tovariša gg. Gnus in Pesek.
4. Poročilo o razpečanem blagu družbe sv. C. in M.
5. Poročilo o učiteljskem skladu.

Srednješolski vestnik.

** Osebnosti. Naučni minister je imenoval dr. Avgusta Žigona, doslej profesorja v Gorici, za amanuensisa na licealni knjižnici v Ljubljani.

** Imenovanje. Na nemški drž gimnaziji v Ljubljani je suplent dr. Bischoff imenovan za pravega učitelja.

Književnost in umetnost.

„Slovenska Matica“ pripravlja za letošnje sledeče knjige:

1. „Uprava in ustava Napoleonove Ilirije“, spisal dr. Bogumil Vošnjak;
2. „Koroška.“ II. del, ilustrirana, spisal prof. dr. Potočnik;
3. „Jan Marija Plojher“, iz češčine preložil Fr. Maselj;
4. „Knezova knjižnica“ 17. zvezek;
5. „Zabavna knjižnica“ 22. zvezek;
6. „Pegam in Lamberger“, povest; spisal dr. Detela. „Hrvatska Matica“ izda to knjigo pri svojih letošnjih publikacijah in si je naročila 10.000 izvodov;
7. „Letopis“, ki bo prinesel razen društvenih poročil tudi razne spise, tako o Gogolju, Obradoviču in Šumanu. — „Slovenske narodne pesmi“ so se odložile za prihodnje leto. — „Matica“ ostane na dosedanjem stališču. Izdala bo znanstvene in beletristične snovi v dosedanjem razmerju. — „Matica“ je v knjižni zvezi z 52 društvi. — Za lansko leto je plačalo udnino 3881 članov. Leta 1909 je štela „Matica“ 4069 članov, in sicer: 5 častnih, 183 ustanovnikov, 3834 letnikov in 47 naročnikov.

„Zvonček“ objavlja v 4. letošnji številki to-lo izbrano vsebino: 1. Pomladanska bajka. Fran Žgur. Pesem. — 2. Strugar Pavel Pavlovič. Teodor Storm. — Fr. Ločnikar. Povest. — 3. Zvezdica. E. Gangl. Pesem s podobo. — 4. Ali so šole tudi na gori? Drago Dobršek. Povest. — 5. Pomladna. Bogumil Gorenjko. Pesem. — 6. Legenda o polju. K. Andrejev. — 7. Pomorski velikan. L. Pijavica. Ogorek. Poučna črtica s podobama. — 8. Basen o nezadovoljnem drenu. K. Andrejev. — 9. Le trgaj cvetje mlado! Bogumil Gorenjko. Pesem. — 10. Nezadovoljni slepič. K. Andrejev. Bajka. — 11. Ant. Medved. E. G. Opis s podobo. — 12. Slovenska govornica. Anton Medved. Pesem. — 13. Okamenelo sree. Radomir Jovčević. Povest s podobo. 14. Fantje od fare. Engelbert Gangl. Pripovedke. — 15. Pouk in zabava. — Otrokova večerna pesem. Ant. Medved. Uglasbena pesem. — Rešitev zastave v podobah v drugi in tretji številki. — Besedna uganka. — Dečkova smrt zaradi alkohola. — Sadej treba umiti pred zauživanjem. — Iz največjega mesta na svetu. — Morje. — Velika beda na Dunaju. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Binički Josip, Učiteljsko pitanje u Hrvatskoj. (U Zagrebu, 1910. str. 80, cena 1-50 K). — Jos. Binički, nadučitelj v Nikinju v Slavoniji, priobčuje v tej knjigi spomene, ki je bila predmet razpravljanja glavne skupščine „Saveza hrv. učit. društava“ v Zagrebu dne 17. avg. 1908. Binički piše obširno o učiteljskem izobraževanju, učiteljskih pravnih odnošajih, navaja zaključke „Saveza“, posebej tudi zakon, ki naj bi uredil učiteljsko vprašanje v Hrvatski. Kar se tiče izobraževanja učitelstva, naj bi veljalo sledeče:

1. Obča izobrazba ljudskega učiteljstva naj se pridobiva v srednji šoli, a strokovna v učit. akademiji, ki mora imeti značaj in vsa prava visoke šole.
2. Po takem naj bi vsak kandidat dovršil srednjo šolo, a kandidatinja ženski licej in naj položi izpit zrelosti.
3. Po srednješolski maturi morajo kandidati in kandidatice pohajati dveletno učiteljsko akademijo, ki ji je treba pripojiti vzorno vadnico za praktično pedagogiko.

4. Predmeti, ki se ne bi predavali v akademiji, a so učiteljstvu v njegovem poklicu potrebni, naj se uče v posebnih zavodih in tečajih.

5. Končno zahteva glavna skupščina, da se čimprej uredi pravni in materialni odnošaji ljudskega učiteljstva.

Knjigi je dodanih par zanimivih tabel; ena nam daje pregled po številu učnih ur za vsa doba šolanja in vse posredne predmete pri sedanjem učiteljskem, ženskem liceju, višji gimnaziji, bodočega petletnega učiteljskega in učit. akademije (profesorji akademije naj bi bili doktorji filozofije). Po tej preglednici ima sedanje učiteljske največ učnih ur, a po vrednosti se to število ne more meriti z gimnazijo niti z ženskim licejem. Druga tabela nam kaže plače hrv. ljudskega učiteljstva v primeri s plačami učiteljstva v drugih državah, tretja pa plače ljudskega učiteljstva v primeri s plačami hrv. profesorjev, avtonomnih činovnikov in uslužbencev. — Želim, da bi se kmalu izpolnila želja banovinskega učiteljstva njim v prid in narodu v napredek. — Jos. Binički, pesnik, ki je pred par leti objavil lep idilski epos „Naše selo“, kaže v pričujočem delu prav živo vnuemo za rešitev učiteljskega vprašanja. Dr. I.

Politiški pregled.

* Avstrijska vlada preklicala naredbo s katero je bil srbskim listom iz kraljevine odvzet poštni debet.

* Češki radikalci zahtevajo, kakor pišejo „Narodni Listy“, naj „Slovenska enota“ premeni taktiko napram vladi. Hoteli bi, da se uprizoni obstrukcija proti vladi v vseh odsekih. „Narodni Listy“ so proti temu in pravijo, da se radikalcem še nobena stvar ni posrečila, najmanj pa obstrukcija.

* Praški mestni svet proti nemščini. Ogrsko poljedelsko ministrstvo je pisalo v zadnjem času večkrat na mestni magistrat v Pragi in se pri tem posluževalo nemščine. Mestni svet je zato sklenil naznaniti ogrskemu ministrstvu, da ni potreba dopisovati nemški, temveč da je magistrat kralj. glavnega mesta Prage, pripravljen odgovarjati tudi na madjarske dopise!

* Zoper volilno reformo na Hrvaškem napovedujejo Frankovci najostrejši boj in groze z razbičenjem sabora. Hrvaški narod pa bo pri prihodnjih volitvah razbil to propadlo stranko.

* Poslušni sluga klerikalcev je novi oddelni predstojnik za nauk in prosveto na Hrvaškem, dr. Amruš. Zadnjič smo poročali o njegovem odloku za neko jezuitsko slavnost na šolah. Sedaj je pa napravil klerikalcem že drug poklon. Furtimaško „Hrvatstvo“ je zahtevalo, da se v zagrebškem gledališču tudi na veliko sredo ne sme igrati. In Amruš ni imel nič nujnejšega, nego izdati v smislu te zahteve ukaz gledališkemu ravnateljstvu. „Pokret“ pravi, da se bo njegov oddelek kmalu imenoval „oddelek za katoliško bogočastje in furtimaški nauk“.

* Boj za splošno volilno pravico na Pruskem. V sredo so imeli v Berlinu socialisti 48 shodov; enoglasno je bila sprejeta resolucija, ki se glasi, da v Prusiji ne bo mlru, dokler ne bo sprejeta splošna, enaka, direktna in tajna volilna pravica za vse državljane, obeh spolov, ki so dosegli 20. leto.

* Reformo zakonskih zadržkov so dovršili na besedo papeža Pija v Rimu. Po tej odpade zakonski zadržek 3. in 4. stopnje krvnega sorodstva in svaštva, duhovno sorodništvo in namesto 12. leta pri dekletih in 14. pri dečkih se določi 15., oziroma 18. leto kot za sklepanje zakonov potrebno. Neločljivost zakona seveda ostane, pač pa bodo uvedli samo en oklic. Ali tudi tega ni treba, če duhovnik prevzame vso odgovornost nase.

Obrambni vestnik.

* K polemiki „Jutra“ in „Soče“ za političko pravo učiteljstva. Kdor je zasledoval to polemiko, je moral takoj spoznati, da ima opraviti na eni strani s političko neodvisnim-naprednim in na drugi strani s strankinim naprednim gasilom, da so bile središče prvemu kranjske razmere in središče drugemu goriške razmere. Natančneje s polemiko se ne bomo pečali, pripominjamo pa, da je bilo stališče „Soče“ popolnoma strankarsko, kar je pa vkljub temu ne opravičuje, da se tako šaljivo izraža o naši organizaciji. Le oni, ki ne pojmuje naloge naše organizacije; le tisti, ki ne pojmuje dela naše organizacije; le tisti ki je prezrl samopomoč, samoobrambo in samozavest, s katero je delalo učiteljstvo v svoji organizaciji, lahko piše tako žaljivo o delu učiteljske organizacije, kakor to piše „Soča“ koncu svojega polemičnega članka „Svobodno razvijanje učiteljstva in političke stranke“ IV. del zadnji odstavek. „Da učiteljstvo ne bode koristilo narodu ne stanu, če deluje v svoji organizaciji“, je mogoče zapisati le onemu, ki prezira nalašč vsako delo učiteljstva, ki se vrši izven političke stranke, ako tudi v naprednem smislu. — Gospodje pri „Soči“, ne razburkajte že itak razburkanega morja!

Učiteljski vestnik.

Učiteljske stanovske organizacije.

Referat s slovenskega vseučiteljskega abita. sestanka v Ljubljani 1. 1909.

Premotriti hočem sedaj učiteljske organizacije, pregledati njih ustroj in pogledati, v koliko odgovarjajo zahtevam današnjega časa. Ne bom govoril tu o eni organizaciji, temveč o obeh glavnih organizacijah učiteljstva na Slovenskem. To sta: „Slovenska Zveza“ in „Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“. Obe si hočemo ogledati natančno; jaz z ozirom na načela in delokrog, tovariš, ki pride za menoj, pa z ozirom na njih ustroj.

Preden pridem do vsega, naj omenim nekoliko o obsegu omenjenih „Zvez“. Prvič moram konstatirati, da je „Zaveza jug. učit. društev“ zgodovinsko starejša in bolj razširjena med učiteljstvom kakor „Sloven. zv.“. Drugič pa moram poudarjati, da je delokrog „Zaveze jug. učit. društev“ večji, in so sadovi nje delovanja številnejši in večji od onih „Sloven. zv.“. Prepričali se pa boste o tem lahko sami pozneje, ko bom govoril o delokrogu obeh „Zvez“.

Da že sedaj podprem to nekoliko s številkami, mi dovolite malo primeru. Po zadnjem zboru šteje „Zav. jug. učit. društev“ 1919 članov, ki so učitelji, in združuje v sebi 34 učiteljskih društev, in sicer 13 s Kranjske, 16 s Štajerske in 5 s Primorske. — „Sloven. zv.“ šteje po najzadnejši izjavi 161 članov. V sebi združuje 4 učiteljska društva, in sicer na Kranjskem. Toliko o obsegu obeh organizacij — sodbi se odredkam popolnoma.

Sedaj pa načela teh organizacij! Vsaka organizacija ima svoja načela, vsaka ima svoj smoter, vsaka ima svojo taktiko, svoje postopanje pri dosegu teh smotrov. — Bistvo vsake organizacije je načelo, ono je faktor, ki nas deli, ki nas združuje v dve skupini.

Naše učiteljstvo pa ne upošteva teh faktorjev; naše učiteljstvo ne pozna načel, ne pozna smotrov teh organizacij in to je, kar je najžalostnejše v naših vrstah.

Ni tu bistvo dvoje organizacij, temveč dvoje bistev organizacij, to je, dvoje si nasprotujočih načel. Načela so ona, kar nas loči in načela obnem tudi ono, kar nas združuje.

Prvo je kulturni prijazno, napredno načelo in drugo kulturni neprijazno, nasprotujoče načelo. — „Zaveza jug. učit. društev“ je napredna z duhom današnjega časa. Ona stremi za vsemi temi načeli, ki sem jih omenjal v uvodu. — Ona bje boj dveh si nasprotujočih svetovnih nazoranj, ona bje boj širše nacionalne ideje, ona bje oni realni boj za obstanek, bje boj stanovskih interesov v materialnem in formalnem oziru. „Zaveza jug. učit. društev“ tudi ni vezana na politički program te ali one stranke. Ona oficilno ne pripada nobeni stranki, kar je edino dobro in pravo delo učiteljstva. Prosto in nevezano se lahko bojuje za svoja načela in za povzdigo šolstva. Nje pot ni popolnoma nič vezana na pota kake stranke. Omika in kultura je nje najvišje načelo.

„Sloven. zv.“ ima temu nasprotno načelo. Ona se bojuje za naprednemu načelu in kulturni nasprotujoče svetovno nazoranje. Nje nacionalni boj je vezan, in sicer vezan kolikortoliko na načela klerikalizma — šolstvo in moderni svetovni nazor zahteva znanja, ki ga klerikalni svetovni nazor popolnoma zametuje. — Nacionalna ideja klerikalizma se pa zreali najbolj v tem, da izkluša klerikalizem ukoreniniti svojo moč pri vseh narodnostih in da je njega glavni smoter, združiti vso političko moč človeštva v rokah duhovske aristokracije.

„Sloven. zv.“ je torej grešila proti šolstvu samemu, ona je pripoznala ona konservativna, starokopitna načela klerikalizma in je s tem zavrgla znanost, ki jo šolstvo neobhodno potrebuje in jo zahteva.

Kako naj se družijo šolstvo s klerikalizmom, ko klerikalizem kulturo tlači. šolstvo jo pa hoče povzdigniti.

Ne da je to učiteljstvo sprejelo samo svojim smotrom nasprotujoča načela, ono se je tudi oficilno priklopilo klerikalni stranki in se smatra nje delom. Torej tudi političko se je dalo oficilno ukleniti. Zato tudi v šolskih vprašanjih ne more svobodno presojati, ker ima tudi tu odločilno besedo klerikalizem.

Torej ne samo načelno nasprotno odvisne, temveč tudi političko odvisne se je dalo napraviti to učiteljstvo.

Večina našega učiteljstva prestopa iz organizacije v organizacijo in se ne zaveda pri tem, da ta prestop ni samo formalnost, temveč da s tem prestopom pripoznava tudi nasprotna načela, da — v mnogih slučajih ona načela ki se z njimi niti ne strinja. Pa kako naj se zaveda, ko vidi v organizaciji samo dvoje skupin ljudi, a ne vidi one vezi, ki veže vsako teh skupin — ne vidi načel, ki ločijo te skupine.

Jasna so nam načela organizacij, in kdor se zaveda teh načel, je političko in stanovsko zaveden, ima o vsem svoje nazoranje in prepričanje. Ta ne bo veterinjak in koristolovec, ki prestopa iz organizacije v organizacijo, gledoe le na slučajne koristi, sodeč organizacijo le po slučajnih značajev nje voditeljev ali le po slučaju nje moči. — On ne bo prestopal, da bi se pri tem ne oziral na bistvo organizacij, na njena načela. Popolna politička in kulturna nezrelost se nam kaže vsepovsod.

Vse plava le na površju, vse se oprijemlje le površja, vse pričakuje tuje pomoči, nihče pa ne sega po jedru, nihče se ne ozira

na jedro, na načela, za katera se bojujemo. Nihče se ne zveni za načela, ki nas ločijo.

Vsakdo ve, da je nekaj med nami, kar nas loči, a ne ve, kaj je ono, ker se tega ne zaveda, on tega ne pozna, ker ne pozna načel organizacij.

On ni političko in kulturno in ne stanovsko zavzet. — Pred seboj vidi le konkretne slučaje, ki se bojujejo, a ne vidi abstraktnih načel, za katera se bojujemo. Tako se izgube načela med slučajji in bje se potem boj — ne za načela — ampak za slučaje. — Taj boj se je bil do sedaj. Glejmo, da se ne bo več! (Konec.)

Kranjske vesti.

—r— Nemški zemljevid kranjske dežele hočejo izdati Nemci za nemške šole na Kranjskem, ker pravijo, da drugače ni mogoče otrok poučevati. Sedaj pa nabirajo naročnike, da bi bilo vredno izdati zemljevid.

—r— Umrla je gospa Ivana Punčehova, soproga tov. Simona Punčeha, nadučitelja v Šmarju na Dolenjskem. Naše sožalje!

Štajerske vesti.

—š— Proti rektorju. „Narodni dnevnik“ piše, da stoji slušatelj montanistične visoke šole v Ljubnem na Zg. Štajerskem v hudem boju z rektorjem. Povabili so bili namreč evangelskega župnika, naj bi imel pri njih kako predavanje. Povabljeni se je odzval in naznanil predavanje o seksualnem vprašanju. Dijaki so hoteli naznanilo o predavanju nabiti na črni deski v avli, kakor imajo v to pravico, če rektor ne najde v predmetu predavanja kaj „državi“ ali „družabnem redu“ ali pa „visokošolski disciplini“ nevarnega. Ne vemo, katero od teh treh nevarnosti je rektor Kobald videl — dejstvo je, da je nabitje naznanila prepovedal in da je med dijaštvom zaraditega zavrelo. Zadevo hočejo spraviti tudi v parlament.

Koroške vesti.

—o— Podružnica CMD v Glinjah na Koroškem je imela dne 6. t. m. svoj občni zbor ob lepi udeležbi. — Po pozdravu predsednika je dr. Gosak govoril o bojih, ki jih je imel bojevati slovenski rod od početka pa do današnjega dne. Vojevati se je imel na tri strani, vendar se je — dasi je nazadoval po številu — razvijal kulturno, gospodarsko in političko. Najgrši boj pa se je vnel z dnem 7. februarja, ko je „Slovenec“ prinesel tisti napad na Ciril-Metodovo družbo, ki so ji bili ravno Korošci — kakor ogroženi obmejni Slovenci — vsakdar branitelji in pospeševalci. Sedaj pa ravno glasilo koroških Slovencev napada družbo. Ali ti napadi so le pomnožili požrtvovalnost za družbo v vseh pravih slov. rodoljubih. — Jurist Wieser je na to utemeljil nastopno resolucijo: Slovenci, zbrani na II. občnem zboru podružnice družbe sv. Cirila in Metoda v Glinjah, z žalostjo opazujejo odurno gonjo, ki jo je uprizorila gotova stranka proti velezaslužni, do sedaj edini braniteljci pravice slov. naroda na šolsko-obrambenem polju. S še večjo bridkostjo jih navdaja dejstvo, da so se pokazali Slovenci nezmožni, združiti se glede življenjskih narodnih vprašanj v enem edinem prepotrebem skupnem društvu, zasnovanem na nepristranski, narodni podlagi in da se zlobna roka gotovih zasleplencev ne straši niti zločina na naši, dosedaj nedotakljivi instituciji. S tem večjo radostjo pa jih napolnjuje zavest, da se nahajajo vzorni rodoljubi, ki navzlic vsem zaprekam posvečajo družbi tako vse duševne kakor tudi gmočne moči. Kot Korošci z vso ogorčenostjo obsojajo pisavo „Mira“, v kolikor je naperjena proti dični družbi. Izjavljajo, da se na jeseniški skupščini ni dogodila ne-le nobena žalitev zastopnikov slov. šolskega društva v Celovcu, ampak da so nekateri izmed teh zastopnikov s skrajno nespretnim, izživalnim nastopom zbudili upravičeno ogorčenost skupščinarjev, tudi navzočih Korošcev. Obsoja o sovražno postopanje in pisanje proti družbi tem bolj, ker vidijo rešitev iz obupnega narodnega položaja v Koroškem le v tesni združitvi vseh Slovencev na narodni podlagi in v složenem postopanju v domačih vprašanjih, brez izključitve kateregakoli narodnega delavca. Končno izkrekajo neomejeno zaupanje vodstvu družbe ter iskreno hvalo za njeno požrtvovalno, nepristransko delovanje na Koroškem.

—o— Za šolskega nadzornika v Celovcu (za mestni šolski okraj) je naučno ministrstvo imenovalo glavnega učitelja na celovškem učiteljskem, Ant. Baucha.

—o— „Deutscher Volksverein für Kärnten“ je ministrskemu predsedstvu poslal dolgo pisanje, kjer izraža svoje „zadovoljstvo“ nad tem, da Grafenauerjev predlog ni bil sprejet. Pravi, da so v predlogu navedena fakta — laž. No, gospodje, kaj pa za nesramnega lažnivca, ki še vedno tiči na hrbtu „resnicoljubnega“ poslanca Doberniga od strani velikovškega učitelja Peska, še niste našli mazila, da bi mu izrekli svoje spoštovanje? Počeni je, gospodje, govoriti o lažnivosti česa, a to dokazati — je druga stvar. Dokaz temu je, da še Dobernigov „nesramni lažnivec“ vedno drži. In še bo!